

לולב הגזול פרק שלישי סוכה

לא

עין משפט נר מצוה

(א) לעיל כו. (ג) [לעיל כו.];
 (ב) [לעיל כו.];
 (ד) [לעיל כו.];
 (ה) [לעיל כו.];
 (ו) [לעיל כו.];
 (ז) [לעיל כו.];
 (ח) [לעיל כו.];
 (ט) [לעיל כו.];

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אכל וכו'
 כחש הספינה דריא
 עממה: (ב) ב"ד בחיבורו
 של שמשון שלא מדעתו:

גליון הש"ס

נב' לא יביא לא
 פ"ש. ע"י טעויר אכן
 בחשבו מלואים כ"ה
 דף כח ד"ה הרי:
 רש"י ר"ה מחלוקת ב"ו.
 וכל המחבר. ע"י טעויר
 פנים מחלוקת ח"ו סימן
 קט"ו ודבריו כ"י המ"א
 ספי' מלול: תוס' ד"ה
 אבל גזל בין דא קייבא
 וברשותו של ראובן וכו'
 ולכך אין קרקע נגזלת.
 ממה לו ה"א אמרין ילא
 עבדים שהקשו לתקנות
 ח"כ אם גזל עבדים והכניס
 לנימו און גזלים וטעם
 נהר אין חייב בחטויתו
 הרי אף דלון קיימין
 נשבות בעלים וחס נשבות
 הגזול ופ"ה אין נגזלות
 ופ"ה: שם ד"ה ר"ה
 כבר וכו' ב"ש הקיפא.
 ע"י ר"ה דף לו ע"פ
 כ"ש ד"ה ה"ק ח' לאו
 ג"ש. וסתהדרין דף עג
 ע"פ כ"ש ד"ה ה"ק.
 וממנה דף פ"ה ע"פ רש"י
 ד"ה זאת אומרת:

מוסף רש"י

יארגנו מלמעלה. אם
 נפדו עליו יארגו שיתו
 עליון עס הסדרה כשאר
 לולבין (ע"פ כ"ה). אפילו
 בסבי. אולי'ה שגל
 סביב הדקל ונכך סביבו
 לולבין גפנים (קט"ו כ"ו).
 בעיקרא דדיקלא. לחמתן
 ממנו נרס וקולפן עד
 שראוין לאגד, וטעמא דר'
 יהודה לאו משום הדר
 הוא, דהא אוקימנא ללא
 צע' הדר, אלא משום דבעי
 מינו (קט"ו כ"ו).

הושענא קרו לה. על שם שרגילין לאוגדן להושענא צמח: והמסכת
ברשות הרבים. הא נמי גזל הרבים: מחלוקת. הא דפסיל ר' אליעזר
 כגון שתקף את חבירו בחזקה והולילו מסוכתו הצנייה בקרקעו של
 גזול *וכל הממוצר לקרקע הרי הוא כקרקע: ור' אליעזר לטעמיה.

הושענא מעיקרא נמי לאסא הושענא קרו
 ליה ת"ר סוכה גזולה והמסכת ברשות הרבים
 ר' אליעזר פוסל וחכמים *מכשירין אמר רב
 נחמן מחלוקת בשתוקף את חבירו והוציאו
 מסוכתו ורבי אליעזר לטעמיה דאמר *אין
 אדם יוצא ידי חובתו בסוכתו של חבירו אי
 קרקע נגזלת סוכה גזולה היא ואי נמי *קרקע
 אינה נגזלת סוכה שאולה היא ורבנן
 לטעמייהו דאמרי אדם יוצא ידי חובתו
 בסוכתו של חבירו וקרקע אינה נגזלת וסוכה
 שאולה היא אבל יגזל עצים וסיכך בהן דברי
 הכל אין לו אלא דמי עצים ממאי מדקתני
 דומיא דרשות הרבים מה רשות הרבים קרקע
 לאו דידיה הוא סוכה נמי לאו קרקע דידיה
 הוא ההיא סבתא דאתאי לקמיה דרב נחמן
 אמרה ליה ריש גלותא וכולהו רבנן דבי ריש
 גלותא בסוכה גזולה הוו יתבי צווחה ולא
 אשגח בה רב נחמן אמרה ליה איתתא דהוה
 ליה לאבוהא תלת מאה ותמני סרי עבדי
 צווחא קמייכו ולא אשגחיתו בה אמר להו
 רב נחמן פעיתא היא דא ואין לה אלא דמי
 עצים בלבד אמר רבינא יהאי כשורא
 דמטלתא דגזולה עבדי ליה רבנן תקנתא
 משום תקנת מריש פשיטא מאי שנא מעצים
 מהו דתימא עצים שכיחי אבל האי לא
 שכיחא אימא לא קמ"ל יהי מיילי בגו שבעה
 אבל לבתר שבעה הדר בעיניה ואי חבירו
 בטינא ואפילו לאחר שבעה נמי יהיב ליה
 דמי תנא יבש פסול רבי יהודה מכשיר אמר
 רבא מחלוקת בלולב דרבנן סברי מקשינן
 לולב לאתרוג מה אתרוג בעי הדר אף לולב
 בעי הדר ור' יהודה סבר לא מקשינן לולב
 לאתרוג אבל באתרוג דברי הכל הדר בעיני
 ובלולב לא בעי ר' יהודה הדר והתנן רבי
 יהודה אומר יארגנו מלמעלה מ"ט לאו משום
 דבעי הדר לא כדקתני טעמא *רבי יהודה
 אומר משום ר' טרפון כפות תמרים כפות ואם
 היה פרוד יכפתנו ולא בעי הדר והתנן *אין
 אוגדין את הלולב אלא במינו דברי רבי
 יהודה מאי טעמא לאו משום דבעי הדר
 לא דהא אמר רבא *אפילו בסבי ואפילו
 בעיקרא דדיקלא [ואלא] מאי טעמא דרבי
 יהודה התם דקא סבר *לולב צריך אגד
 ואי מיייתי מינא אחרינא הוה להו חמשה
 מינין ובאתרוג מי בעי רבי יהודה הדר
 והתניא *ארבעת מינין שבולוב כשם שאין
 פוחתין מהן כך אין מוסיפין עליהן לא מצא
 אתרוג *לא יביא לא פריש ולא רמון ולא
 דבר אחר וכמושין כשרין יבשין פסולין ר'
 יהודה אומר אף יבשין וא"ר יהודה מעשה
 בבני

אי קרקע נגזלת. אמת הוא דר' אליעזר סבר כן דשמעין ליה הכי
 בהגזל צמח (ב"ק דף ק"ו): אלא רוצה ליישב דבריו בכל ענין:
אבל גזל עצים וסיכך בהן. אין זה לא גזולה ולא שאולה דקננהו
 צשינו מעשה ושינוי השם ועוד משום תקנת השבים אין
 לו עליו לסמור את צנינו אלא יחזיר
 דמים והא דלמרינן בפרק הישן (לעיל
 דף ק"ו): דמודו רבנן בגזולה לאו
 בגזול סוכה המחזרת לקרקע ולא
 בגזול עצים וסיכך בהן אלא בגזול
 סוכה העשויה צראש העגלה או צראש
 הספינה (ה) והיא עצמה נגזלת או שאינה
 מחזרת לקרקע ואין עליו להחזיר
 דמים אלא כמו שהיא צנייה דאין זה
 משום תקנת השבים שהרי לא טרח
 לצנותו ולא הוציא עליו יציאות הלכך
 גזולה היא כך פי' בקונטרס ועל חסם
 דחק דמדכתיב לך דממעטין גזולה
 בפרק הישן (לעיל דף ק"ו): וגזל עצים
 וסיכך בהן שינוי החזר לצנייתו הוא
 ומדאורייתא לא קני ומשום תקנת
 מריש היינו מדרבנן וקרא מיתוסם
 מדאורייתא ופאילו (ו) [מדרבנן] בלא
 עגלה וספינה איכא לאוקומינה קרא
 כגון צראשן שזנה סוכה צמחו של
 שמעון (ו) מדעתו וצא שמעון ומתק
 את ראובן והוציאו מסוכתו דאין עליה
 תורת שאולה *כיון דלא קיימא צראש
 של ראובן ולא דמיא לקרקע דבחזקת
 הצעלים עומדת ולכן אין קרקע
 נגזלת: **ור"ל סברא מקשינן לולב**
לאתרוג. פי' בקונטרס לא הוקשו
 ללמוד זה מזה ולא ניתן לידרוש
 מעלמנו מכל י"ג מדות שהמורה
 נדרשת בהן אלא קל ומומרי ותימה
 גדולה פי' דאפילו סמוכין דהיינו שני
 מקראות הסמוכין זה לזה ניתנו
 לידרש מן המורה כדלמנן דריש יצמות
 (דף ד') סמוכין מן המורה מנין
 שנאמר סמוכים לעד לעולם עשויים
 צאמת ויש *כל שכן היקישא דהיינו
 שני דברים המוקשים צפוק אחד
 ואפילו לר' יהודה דלא דריש סמוכין
 אלא היכא דמוכח ומופנה כדלמרינן
 התם מ"מ צהיקישא מודה אלא כל
 המדות אדם דן מעלמו חוץ מגורה
 שזה דאין דן אלא אם כן לנדמה מרבו
 והכא צבצרא פליגי דיש דברים שאין
 להקישם לאותו דבר ושאלו קסבר
 לא שייך לשון הדר אלא צפוק: **אין**
אוגדין את הלולב אלא במינו.
 תימה היכי צעי למימר משום
 דצעי הדר והא פסל צמתנימין
 (ד' לו): בגימטיות של זה שזה
 עושין משום נוי ושאלו הוי מני
 למימר וליטעמין:

לא מצא אתרוג לא יביא לא רמון
 ולא פריש. יש לדקדק מכאן
 דאם לא מצא כשר מצדן צפוק
 מדנקט פריש או רמון ויש לדחות
 אצל יש לדקדק דשרי כמו לולב
 פסול לרבנן צעמת הדחק:
 הואיל

א ב מיי פ"ה מהלכות
 סוכה הלכה כה סמג
 עשין מנ טוש"ע א"ח סימן
 מלול סעיף ג:
 יא ג ד מיי פ"ה מהל'
 גזולה הלכה ה סמג
 עשין ענ טוש"ע ח"מ סימן
 שם סעיף א:
 יב ה מיי פ"ו מהל' לולב
 הלכה ה סמג עשין מד
 טוש"ע א"ח סימן מרנא
 סעיף יג יד:
 יג ו מיי פ"ח מהלכות
 לולב הלכה א סמג שם
 [טוש"ע א"ח סי' מרמו
 סעיף ו וסי' מרמו ס"ב]:

לעוי רש"י

קורני"א (קורני"ק).
 חבוש (פ"ר).
 פלצירי"ש. ונבלים.

רבינו חננאל

דמעיקרא נמי אסא
 הרושענא קרו ליה.
 אסיקנא מחלוקת ר'
 אליעזר וחכמים בסוכה
 גזולה, בחוקף חבירו
 והוציאו מסוכתו, ר'
 אליעזר פוסל וחכמים
 מכשירין, אבל גזל עצים
 וסיכך בהן, אין לו אלא
 דמי עצים בלבד. פי'
 פעינא, צעקנות, אמר
 רבינא גזל כשורא וסיכך
 בה, עבדו רבנן תקנתא
 בה, כותנן בס"י גיטין
 ועל מריש הגזול שבנאו
 בבנין שנוטל דמיו מפני
 תקנת השבים ונהי"מ בגו
 שבעה אבל בתר שבעה
 הדר בעיניה. ואי חבירה
 בטינא, כלומר קבועה
 טיטס להיוותה שם, אין
 מחייבין אותו להסירה
 ולהחזיריה, אלא נותן
 את דמיו דריו. תנא אין
 אדם יוצא ידי חובתו
 בלולבו של חבירו ביום
 טוב ראשון, אלא אם כן
 נותנו לו במתנה גמורה.
 ומעשה ברבן גמליאל
 וקניס שהיו באים בספינה
 ולא היה להם לולב, לקח
 רבן גמליאל לולב באלף
 זוז ונתנו, וכיון שיצא
 בו חטו במתנה גמורה
 לחבירו וחזרו לחבירו
 כו'. תנא יבש פסול, ור'
 יהודה מכשיר. אוקמה
 רבא מחלוקת ר' יהודה
 ורבנן, בלולב, דר' יהודה
 מכשיר ביבש ולא בני
 הדר בלולב. והאי דקתני
 אין אוגדין את הלולב אלא
 במינו, לאו משום דבעי
 הדר בלולב, אלא משום
 דר' יהודה סבר לולב צריך
 אגד, ואי אגיד ליה במין
 אחר וזילתי מין הלולב הוו
 להו ה' מינין, לפיכך תני
 אין אוגדין את הלולב אלא
 במינו, ואפי' סייב וכיוצא
 בו שהוא ממני דקל כשר
 לאגד בו. והא דתניא וכולן
 כמושין כשרין, יבשין
 פסולין, ר' יהודה אומר
 אף יבשין כשרין.

(א) נראה דל"ל להסירה
 ולהחזירה אפילו לאחר ז'

יד א מ"י פ"ח מהלכות
לולב הלכה א סמנ
עשין מד טור ש"ע א"ח
ס"י מרמט סעיף ג:
בזו ב מ"י סס הלכה ג
וסמנ שס טוש"ע
א"ח סמנ מרמט סעיף ז:
בזו ג מ"י סס טוש"ע סס
סעיף ט:

רבינו הגנאל

בשאר מיני לולב בלבד,
אלב באתרוג אפי' ר'
יהודה מורי' דבעיני הדר,
והיבש פסול. אמר מר
ארבעת מיניו שבלולב,
כשם שאין פוחתין מהן
כן אין מוסיפין עליהן.
פשיטא, מהו דתימא
הואיל ואמרו [חכמים]
לולב בן אגוד וכן
שאינו אגוד (א' כשר,
הלכה לא עריך אגד,
האי יתירא דמוסיף על
אלו דאתרוגין לחודיה
קאי ולא מיפסיל ביה,
קמ"ל דפסיל, אין מוסיפין
עליהן ואין פוחתין מהן.
לא מצא אתרוג לא
יביא פריש ולא רמון
ולא דבר אחר. פשיטא
דאתרוג בעינן, כדקיימא
לן דאתרוג הוא פרי עץ
הדר שכתנ"ב]. איצטרך
מהו דתימא לא מצא
אתרוג לייחוד דבר אחר, כי
הכי דלא לישתבח תורת
אתרוג, קמ"ל דלא. מאי
טעמא חיישינן דלמא אתי
למסורן ואצ"ג דאיתיה
לאתרוג מייחי דבר אחר,
אמרי האי כי האי זה
פוטרי וזה פוטרי ונפיק
מיניה חורבא, הילכך אסור
דבר אחר וזילתי אתרוג.
אינו דר' יהודה בעי הדר
באתרוג, והתניא בהדיא
אתרוג יבש פסול, ור'
יהודה מכשירי. תיובתא
דרבא תיובתא. ואסיקנא
האי דפסיל ר' יהודה
בירוק ככרות, ובקטן
שהוא כגנו, לאו משום
דבעי הדר, אלא משום
דלא גמר פירא. והאי דבעי
ר' יהודה באתרוג גדול כדי
שיארו שניהן, האתרוג
הגדול בירו אחת. לאו
משום דאינו הדר, אלא
משום דאינו ליה הא
דרבא דאמר לולב בימין
ואתרוג בשמאל, ומנין
דשקיל לולב בשמאל בעי
לאתרוגיה לימין, ואם
האתרוג גדול מזה השיעור
דלמא בעידנא דמהלכי

הוא"ל ואמר ר' יהודה לולב צריך אגוד אי מיימי מינא אחרינא
האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי. תימנא כ"ש לרבנן
דמשמע לעיל דלר' יהודה משום דלריך אגד אי אגיד ליה ממין אחר
הוא ליה חמשת המינין אבל לרבנן דאין לריך אגד לא דהאי לחודיה
קאי והאי לחודיה קאי והכי נמי
אמרין צדדיה צפ' אלו הן הנחנקין
(סנהדרין דף פח:). גבי כל המוסיקף
אגוד דאי קצירא לן לולב אין לריך
אגד האי לחודיה קאי והאי לחודיה
קאי וי"ל דהכא מיידי בשנותן אותו
חוץ לאגד לר' יהודה (וא"ת א"כ לא
ישבז מוספת האי מינא אחרינא
דקמייתיה כמו לרבנן דלעיל דאין לריך
אגד וי"ל דלא דמי דכשיאגודי שלא
צמינו אין לו ליהשבז כמוסיף משום
דאין זה כדרך גדילתו ומיניו שגולב
צמינו בעין גדילתו כדלקמן (דף מה:)
אבל לרבי יהודה דבעי אגד י"ל
לישבז כמוסיף בצאודמו דלל אגודי שלא
כדרך גדילתו והכא אפילו לרבי יהודה
קאמר (ט) דמיימי מינא אחרינא ונקט
ליה כדרך גדילתו דלפילו חוץ לאגד
חשיב כמוסיף וכ"ש לרבנן והא דקאמר
בסנהדרין (דף פח:). למ"ד אין לריך
אגד האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי
היינו לענין דאין זה כל המוסיקף גורע
דלעולם ידי מזה יאל אלא דעובר
על כל מוסיקף והשתא ניחא דת"ק
אין מוסיקף עליהן ומסתמא היינו
רבנן צר פלוגתייהו דלא צעו אגד
ואפ"ה איכא כל מוסיקף והיינו כגון
דנקיט ליה דרך גדילתן:

הירוק בבית. משמע שמראהו
כצבע שקורין ו"יר"ד
צבע"ו והיה צרכות משמע קלת
שדומה לאירנד"א צבע"ו דתנן התם
פ"ק (דף ט:). משיכיר צין תכלת
לכרתי משמע דמעט משונין זה מזה

ובמנחות פ' התכלת (דף מג:). אמרינן תכלת דומה לים ויס דומה לרקיע וזהו כעין צבע שקורין (א' אירנד"א צבע"ו אבל צירושלמי משמע
שהוא צבע ויר"ד כעין עשבים דההיא דצין תכלת לכרתי מסיים ליה תכלת דומה לים ויס דומה לעשבים ועשבים לרקיע וצפרק אלו
טריפות (חולין דף מז:). משמע דירוק דמי לחלמון של ציפה שהוא כעין צבע ו"אל"ה צבע"ו דאמרין כגון ציעמא טרפה ופריך אלא ירוקה
דכשרה היכי דמי ככרתי וכן משמע בתוספתא דנגעים (ט) שדומה לשעוה דמינא ירוק צצירוקים ר' אלעזר אומר כשעוה וכחומל סומכוס
אומר ככנף טווס (ט) וכחרון של דקל וכן משמע צפ' צ' דנדה (דף יט:). גבי ה' דמים טמאים צאשה דתנן הירוק עקצבי צן מהללל מטמא
ואמרין התם מנין לדם נדה שהוא ארוס משמע דאין לטמאות צאשה א"כ"ט נטה למראה אדמומית וכל הצבעים שזכרתי אין בהן נטה
למראה אדמומית אלא צבע ו"אל"ה צבע"ו וקרא נמי מוכיח שהוא הנקרא ירוק כרכמיב (מהלל סה) ואצרותיה צירקרק חרוץ ובספר המנהגות
פ"י מנחם שהוא זהב הבא מן החוילה ודונש פ"י חרוץ זה אצן טובה ופלוגתא דאמוראי היא דאמרין צבראשית רבה (פ' מ"ג) אקרא
דירק את חניניו ריש לקיש אמר שהירוקן צאבנים טובות ומרגליות כמה דלאת אמרת ואצרותיה צירקרק חרוץ פ"י שלא יהו להטוין אחר
המנוון ויתעסקו בהלל נפשות ר' לוי אומר צפרשת שוטים הוריקן כמה דלאת אמרת מי האיש הירא וכן הלכז כלומר מעצירות צצין
ומצצישו צמה שהזקקו לחזור ואמרין צשילה ד' נדרים (ד' גז). וירק את חניניו רב ושמואל חד אמר שהוריקן בתורה צפרשת שוטים
חד אמר שהוריקן צזהב פ"י קרא צצירקרק חרוץ קדריש וזהב דומה לצבע ו"אל"ה (ט) ומינאו אתרוג עיקרו דומה לשעוה ואותם אתרוגים הצאים
לפנינו ירוקים ככרתי כשרים אפילו לר' יהודה כשחורים למראה שאר אתרוגים אפילו בתלוש לאחר ששהו צכלי זמן מרובה דודאי גמר
פרייס: **שיעור** אתרוג קבון. אין זו פלוגתא דאתרוג הצוסר דפלגי צה ר"ע ורבנן לקמן צצירקין (ד' לו). דהא אפילו גדול כגנו
וכציה פסיל ליה ר"ע (ט) משום דלא צר זריעה לטעם אחד ולפי טעם שני משום דבעי הדר והאי דהכא אפילו לא בעי הדר פסיל ליה משום
דלא גמר פירא ולא כמו שפ"י צקונטרס לקמן אתרוג הצוסר כפול הלצן דההוא שיעורא אתמר גבי ענבים דבגמר צישולם נמי קטנים
הם אבל אתרוג שהוא פרי גדול אפילו יותר מצציה צוסר הוא כשסופו ליגדל יותר הרצה והכא צשאין סופו ליגדל יותר דאפילו ר"ע דפסיל
התם הכא מכשיר צכאגוז למר וכציה למר דחשיב גמר פרי אבל פחות ממאן לא חשיב גמר פרי אע"פ שאין סופו ליגדל יותר דיש
דצרייס הרצה שלעולם לא ציואו לדי צישול פרי ומניו הוא צענבים שיש מהם שלעולם צוסר עוד יתכן דאפילו רבנן דמכשירי התם פסלי
הכא צפחות ממאן דאתרוג הצוסר חשיב פירא טפי וצפ"ק דמעשרות צירושלמי מני אתרוג הצוסר ר"ע אומר פרי וחכמים אומרים אינו
פרי: **דבר** הדר באינו משנה לשנה. (א' צן עואי הוא דדריש הכי לקמן צצירקין (ד' לה). ויש סס דרשות אחרות: (א' **ישל** אשרה ושל
עיר הנדחת פסול. צקוף כיסוי הדס (חולין ד' פט. ושס) דלמר רבא מלות לאו ליהנות ניתנו ומכסין צעפר עיר הנדחת ופריך מהא
דתינא שופר של ע"ו אס תקע לא יאל ולולב של ע"ו אס נטל לא יאל הוה מני לאקשווי ממתניתין דקתני של אשרה פסול אלא ניחא ליה
לאמתי מצרייתא משום דאסיק מעיקרא גבי לולב ושופר תקע יאל נטל יאל: **באשרה** דמשא דבתותי מיבתת שיעוריה. וכן צרייתא
דסוף כיסוי הדס (חולין ד' פט. ושס) דלס נטל לא יאל וכן לריך לתרך אשופר דקתני התם תקע לא יאל וצפ' ראוהו צ"ד (ר"ה ד' כח. ושס)
צשופר של ע"ו לא יתקע ואס תקע יאל וכן צפ' מלות חלילה (צמית ד' ק: ושס) דלמר רבא צכנדל של ע"ו חליתיה כשרה ולא אמרינן דמכמת
שיעוריה דנהו צע"ו דנכרי דיש לה צישול וההוא דקתני לא יאל צע"ו דלשראל שאינה צשילה עולמית וא"ת ע"ו דנכרי נמי מדאגבה
קנייה ונעשה של ישראל כדאמרין צפ' כל הצלמים (ע"ו ד' מ:). גזרינן דלמא מגבה לה והדר מצטל לה וי"ל כגון שהגביה על מנת שלא לקנות
דהא

צצני כרכין. שאין דרין על מקוס פרדסין ואין דקלים מנוים סס: **אי**
מיימי מינא אחרינא. ולא אגיד ליה צהדיה: **כיון דאמר רבה** (א' **אתרוג**
צשמאל ולולב צימין. משום דהכא תלת מלות ואתרוג חד מלות
וחימנין דמחלפין ליה שנותנין לו אתרוג צימין ולולב צשמאל וצריך
להפכן מיד ליד ולאחוז אתרוג והולב
צאחת מידיו עד שיחליף ואי הוה
גדול יותר מדאי שמה יפול מידיו
ויפסיל שיארע צו נקב: **סיים צידו**
אחס גרסינן. צ' אתרוגים צידו אחת
צצמקום הא' יאחו הלולב כשיהפכן:
הדר צאילנו משנה לשנה. מהכא
שמעינן דאתרוג אמר קרא שאין פרי
אחר עושה קן: **לולב של ע"ו**.
ששימש צו לע"ו לכצד לפניו קרקע
אי נמי שעצומתה צלולב להעצירו
לפניה או לורקה צו: **לא יעול**.
דמאס לגצוה: **ואס נטל כשר**.
ואע"ג דאיסורי הלה הוא דמלות
לאו ליהנות ניתנו כלומר אין קיום
מלות הנחת הגוף אלא עבודת עבד
לרבו: **צאשרה דמשא**. אותם שהיו
צשעת כיצוה א"י שהצריכן הכתוב
שרפה כדכתיב (דברים יב) ואשריהם
צשרפון צאס ולולב לריך שיעור והאי
כמאן דמיתמת שיעוריה כיון דלשרעה
קאי: **נפדק**. נסדקו ראשי העלין: **צפוף**.
רלשו כפוף כגמון דומות לאיש גבן
והזקן שראשיהן שחין וכפופין למטה:
קוץ

רבה לולב בימין ואתרוג
בשמאל וימנין דמחלפי ליה ואתי לאפוכינהו ואתי לאיפסולי ואלא לרבי
יהודה כתבי הדר ההוא (א' הדר באילנו משנה לשנה: של אשרה ושל
עיר הנדחת: ושל אשרה פסול והאמר רבא (א' לולב של ע"ו לא ישול
ואם נטל כשר הכא באשרה דמשא עסקין (ט' דכתותי מיבתת שיעוריה דיקא
נמי דקתני דומיא דעיר הנדחת שמע מינה: נקמם ראשו: אמר רב הונא
לא שנו אלא נקמם צאבל נסדק כשר ונסדק כשר והתניא: לולב כפוף
קוץ

ובמנחות פ' התכלת (דף מג:). אמרינן תכלת דומה לים ויס דומה לרקיע וזהו כעין צבע שקורין (א' אירנד"א צבע"ו אבל צירושלמי משמע
שהוא צבע ויר"ד כעין עשבים דההיא דצין תכלת לכרתי מסיים ליה תכלת דומה לים ויס דומה לעשבים ועשבים לרקיע וצפרק אלו
טריפות (חולין דף מז:). משמע דירוק דמי לחלמון של ציפה שהוא כעין צבע ו"אל"ה צבע"ו דאמרין כגון ציעמא טרפה ופריך אלא ירוקה
דכשרה היכי דמי ככרתי וכן משמע בתוספתא דנגעים (ט) שדומה לשעוה דמינא ירוק צצירוקים ר' אלעזר אומר כשעוה וכחומל סומכוס
אומר ככנף טווס (ט) וכחרון של דקל וכן משמע צפ' צ' דנדה (דף יט:). גבי ה' דמים טמאים צאשה דתנן הירוק עקצבי צן מהללל מטמא
ואמרין התם מנין לדם נדה שהוא ארוס משמע דאין לטמאות צאשה א"כ"ט נטה למראה אדמומית וכל הצבעים שזכרתי אין בהן נטה
למראה אדמומית אלא צבע ו"אל"ה צבע"ו וקרא נמי מוכיח שהוא הנקרא ירוק כרכמיב (מהלל סה) ואצרותיה צירקרק חרוץ ובספר המנהגות
פ"י מנחם שהוא זהב הבא מן החוילה ודונש פ"י חרוץ זה אצן טובה ופלוגתא דאמוראי היא דאמרין צבראשית רבה (פ' מ"ג) אקרא
דירק את חניניו ריש לקיש אמר שהירוקן צאבנים טובות ומרגליות כמה דלאת אמרת ואצרותיה צירקרק חרוץ פ"י שלא יהו להטוין אחר
המנוון ויתעסקו בהלל נפשות ר' לוי אומר צפרשת שוטים הוריקן כמה דלאת אמרת מי האיש הירא וכן הלכז כלומר מעצירות צצין
ומצצישו צמה שהזקקו לחזור ואמרין צשילה ד' נדרים (ד' גז). וירק את חניניו רב ושמואל חד אמר שהוריקן בתורה צפרשת שוטים
חד אמר שהוריקן צזהב פ"י קרא צצירקרק חרוץ קדריש וזהב דומה לצבע ו"אל"ה (ט) ומינאו אתרוג עיקרו דומה לשעוה ואותם אתרוגים הצאים
לפנינו ירוקים ככרתי כשרים אפילו לר' יהודה כשחורים למראה שאר אתרוגים אפילו בתלוש לאחר ששהו צכלי זמן מרובה דודאי גמר
פרייס: **שיעור** אתרוג קבון. אין זו פלוגתא דאתרוג הצוסר דפלגי צה ר"ע ורבנן לקמן צצירקין (ד' לו). דהא אפילו גדול כגנו
וכציה פסיל ליה ר"ע (ט) משום דלא צר זריעה לטעם אחד ולפי טעם שני משום דבעי הדר והאי דהכא אפילו לא בעי הדר פסיל ליה משום
דלא גמר פירא ולא כמו שפ"י צקונטרס לקמן אתרוג הצוסר כפול הלצן דההוא שיעורא אתמר גבי ענבים דבגמר צישולם נמי קטנים
הם אבל אתרוג שהוא פרי גדול אפילו יותר מצציה צוסר הוא כשסופו ליגדל יותר הרצה והכא צשאין סופו ליגדל יותר דאפילו ר"ע דפסיל
התם הכא מכשיר צכאגוז למר וכציה למר דחשיב גמר פרי אבל פחות ממאן לא חשיב גמר פרי אע"פ שאין סופו ליגדל יותר דיש
דצרייס הרצה שלעולם לא ציואו לדי צישול פרי ומניו הוא צענבים שיש מהם שלעולם צוסר עוד יתכן דאפילו רבנן דמכשירי התם פסלי
הכא צפחות ממאן דאתרוג הצוסר חשיב פירא טפי וצפ"ק דמעשרות צירושלמי מני אתרוג הצוסר ר"ע אומר פרי וחכמים אומרים אינו
פרי: **דבר** הדר באינו משנה לשנה. (א' צן עואי הוא דדריש הכי לקמן צצירקין (ד' לה). ויש סס דרשות אחרות: (א' **ישל** אשרה ושל
עיר הנדחת פסול. צקוף כיסוי הדס (חולין ד' פט. ושס) דלמר רבא מלות לאו ליהנות ניתנו ומכסין צעפר עיר הנדחת ופריך מהא
דתינא שופר של ע"ו אס תקע לא יאל ולולב של ע"ו אס נטל לא יאל הוה מני לאקשווי ממתניתין דקתני של אשרה פסול אלא ניחא ליה
לאמתי מצרייתא משום דאסיק מעיקרא גבי לולב ושופר תקע יאל נטל יאל: **באשרה** דמשא דבתותי מיבתת שיעוריה. וכן צרייתא
דסוף כיסוי הדס (חולין ד' פט. ושס) דלס נטל לא יאל וכן לריך לתרך אשופר דקתני התם תקע לא יאל וצפ' ראוהו צ"ד (ר"ה ד' כח. ושס)
צשופר של ע"ו לא יתקע ואס תקע יאל וכן צפ' מלות חלילה (צמית ד' ק: ושס) דלמר רבא צכנדל של ע"ו חליתיה כשרה ולא אמרינן דמכמת
שיעוריה דנהו צע"ו דנכרי דיש לה צישול וההוא דקתני לא יאל צע"ו דלשראל שאינה צשילה עולמית וא"ת ע"ו דנכרי נמי מדאגבה
קנייה ונעשה של ישראל כדאמרין צפ' כל הצלמים (ע"ו ד' מ:). גזרינן דלמא מגבה לה והדר מצטל לה וי"ל כגון שהגביה על מנת שלא לקנות
דהא

(א) [צ"ל לו, ג] [לקמן ג.
ר' יהודה אומר אגוד כשר
שאינו אגוד פסול וש"ס,
(א) לקמן לה: ד' (ד) [סס],
(א) [סס], (ו) לקמן לה:
(ו) [לקמן לה], (ח) חולין
פט. ע"ש, ט) [ע"י מוס'
לקמן לה. ד"ה לפי,
(י) צ"ל: רבא, ט) וע"ע
מוס' סנהדרין פט: ד"ה
אי צמבזו גירסת ר"ח
בגויא דהכא, (ו) וצ"ל א,
גרי"ן, (ח) וצ"ל גלו"א,
(ז) צ"ל גע"ב, (ט) [פרק
א, ט] [במקפתא איתא
ובחוץ, (ט) וע"ע מוס'
חולין מז: ד"ה אלא
ירוקה], (ט) [לקמן לו ועי'
כמה"מ], (ק) ג"י ש"ל
ר' אבהו, (ר) [שיך לעיל
במשנה ט:].

הגהות הב"ח

(א) גמ' כיון דלמר רבא
אתרוג בשמאל ולולב
בימין וימנין: (ב) תוס'
ד"ה והוא וכו' לר' יהודה
קאמר דאי מיימי מינא:

מוסף רש"י

משום ראה. תמיה
(לעיל כח). ככרתי.
כשיש סורי (לקמן טז).
ובגדול. שלא יאל גדול
יותר מדי (סס).

רבינו הגנאל (המשך)

ליה משמאליה לימיניה
נפיל מידיה ומפנים ואתי
לאיפסולי, לפיכך מצריך
להיות שיעור נטילת
שניהם בירו אחת. והאי
דכתי' באריותא הדר,
דריש ביה ר' יהודה פרי
הדר באילנו משנה לשנה,
ומאי ניהו אתרוג. ירושלמי
היבש פסול, דהכיב לא
המתיר וגו'. הני בשם
ר' יהודה היבש כשר,
שהרי בכרכי הים מורשיין
לולביהון לבנין. אמרו
לו, אין למידין מן הרחק.
בעון קומי ר' בון, מה בין
קטום (א' ליבש הצוצית,
אמר להן זה הדר וזה אינו
הדר. של אשרה. ואוקימנא
באשריה דמשא, דלשריפה
קאי. אבל שאר אישיות
לא יטול, ואם נטל כשר.
נקמם ראשו פסול. אבל
אם נסדק ולא נפדד כשר,
והאי דתניא

(א) ג"י רבינו האו הווא גס
תמוס' סנהדרין פס ע"ג ד"ה
אי צעס רבינו ע"ש.
(ב) צירושלמי איתא קתמא מכו
כינו ליבש ומפרש רבינו דקאי
על האצטעל דיבש צלימנו מכו
וכן פ"י הפ"ט שם ודלג
הק"ש.